

РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИ
НА ГЛАВЕН АСИСТЕНТ Д-Р ГЕОРГИ БЪРДАРОВ
ЗА УЧАСТИЕ В КОНКУРС ЗА ДОЦЕНТ

Научни монографии:

Бърдаров, Г., Имиграция, конфликти и трансформация на идентичности в Европейския съюз, изд. „Едикта”, С., с. 352, С., 2012, ISBN: 978-954-91068-9-3

Монографията дискутира съвременната демографска ситуация в Европа и възможните посоки на развитие през настоящия век. Основните акценти са безпрецедентното застаряване на европейското население, свръхимиграцията и опасните манипулации на етническа и религиозна основа.

В контекста на глобализацията Европа се превръща в опитно поле, на което се апробират новите обществени форми и идентичности. Континентът е първият, който преминава през демографски преход, още през ХІХ в. и реализира своя демографски взрив, но също така е и първият, който попада под ударите на демографската криза. В рамките само на век се измениха и подобриха качествено условията на живот и се повиши в пъти жизненият стандарт. Тази позитивна промяна доведе обаче и до промяна в ценностната система, а оттам и в репродуктивните нагласи. Днес няма европейска държава с коефициент на детност над 1,8, а за осигуряване на разширено възпроизводство са необходими стойност от поне 2,2. Вече четвърто поколение се наблюдава стесняване на детеродният контингент. Успоредно с това непрекъснато се повишава средната продължителност на живота и средната възраст на населението. Само за век средната продължителност се е покачила от около 40 на 80 години. Може би това е цената, която плаща Европа за икономическият си ръст и качеството на живота. Днес европейското общество е силно застаряло без изгледи да излезе от ситуацията чрез трайно повишаване на раждаемостта. В първият раздел на монографията е разработен алгоритъм за геодемографски анализ по региони и е направен подробен такъв на европейските региони през втората половина на ХХ- ти и началото на ХХІ в. Данните са представени чрез множество таблици и графики - дело на автора.

Застаряването на европейското население е едната плоскост на демографската трансформация в Европа анализирана в монографията. Другата е очерталата се в началото на настоящия век свръхмиграция от бившите европейски колонии в Африка, Западна и Южна Азия. Европа е оградена от пояс държави, които са демографски жизнени, с акумулиране на много младо население, но и с редица социални и икономически проблеми. Високата младежка безработица, ниският жизнен стандарт и особено измененията на климата и острият недостиг на вода все повече ще провокират емиграция. ООН говори за глобално разместване на население през XXI в., като очаква между 2007 и 2050 г. по 2,2 млн. д. на година да мигрират от развиващите се към развитите региони. От тях над 1,5 млн. ще влизат в Европа – 377 000 ще са от Африка, 1,2 млн. от Азия. Към 1 януари 2010 г. общият официален брой на неевропейците, живеещи в държави от ЕС е близо 20 млн. д. Отделно според оценъчни данни нелегалните емигранти са между 2,6 и 6 млн., а все още няма точна статистика за процентът на смесените бракове, които са също част от етническата и расова промяна. И ако външно емиграцията се провокира от условията за живот в Африка и Азия, то вътрешно Европа има потребност от нея заради редуцирането на трудоспособният контингент население в резултат на демографската криза. Имиграцията е пряко обвързана както с подържане на баланса на трудовия пазар така и с пенсионната възраст, и нивото на пенсиите. При съвременните демографски тенденции до 2050 г. населението на съюза ще намалее с 65 млн.д., което при продължаващото увеличение на средната продължителност на живота означава, че пенсионната възраст трябва да се повиши на 73 - 74 г. В този раздел са използвани официални данни от Eurostat и националните статистически институти на страните членки на ЕС. Анализът е илюстриран с множество диаграми. Основният извод от този раздел - че е необходимо да се преосмисли отношението към имигрантите, тъй като колкото те имат нужда от Европа толкова и Европа има нужда от тях. А в един глобален свят без граници и с усъвършенствани транспортни и комуникационни средства миграциите и смесването на население ще се превърнат в естествена среда за живот.

В третия раздел на монографията е разгледан многопластово един от най-актуалните и взривоопасни съвременни проблеми – религиозното противопоставяне между християнството и исляма. Изяснени са общите корени, произход и ценностна система на двете световни религии, което напълно потвърждава основната теза на автора, че всеки религиозен конфликт е резултат от манипулация, неграмотност и страх. В монографията това е представено чрез

анализа на два типа конфликта – ирландският в рамките на християнството и войната в Босна при разпадането на Югославия. На остров Ирландия вече в продължение на 6 века гори братоубийствен конфликт между протестанти и католици, при който ежедневно загиват хора и от двете страни. Босненският конфликт е показателен за това какво може да се случи в Европа, ако се тръгне по пътя на религиозната конфронтация по оста християнство - ислям, накъдето се опитват да я тласнат както крайни националисти, криещи зад християнската идеология, така и крайни ислямски радикалисти, спекулиращи с идеята за джихад.

Сред темите в монографията са още връзката между глобализацията и трансформацията на етническите и национални идентичности, моделите за бъдещо развитие на континента при залеза на държавата-нация и формирането на нови идентичности. Застъпена е идеята, че въпреки множеството трудности и скептицизъм европейският проект е обречен на успех, а пътят е в задълбочаващата се интеграция и превръщането на Европа в политическо образувание от федеративен тип, в който държавите ще преотстъпят все повече правомощия по своето управление на наднационалните структури. Мнението на автора е, че в една такава Европа, националните идентичности постепенно ще загубят своето значение и ще се трансформират или в наднационални (общоевропейски), или в локално-градски, при които водещо ще бъде мястото, където човек живее и се чувства най-добре. При всички положения новите идентичности ще си кореспондират с етническите, което прави още по-важно съхраняването на културните практики и традиции на отделните европейски народи.

Научни студии:

Илиева, Н., Г. Бърдаров, Особености на естественото възпроизводство на българомохамеданите в България от началото на 90-те години, Демографски процеси и работна сила, София, с. 256-280, 2009.

В студията авторите анализират репродуктивните нагласи на българомохамеданите в поречието на р. Места в края на ХХ в. Очертан е хабитата на това население и е направена историческа ретроспекция на неговото формиране и взаимоотношенията му с останалите представители на българския етнос. Най-сериозно внимание в анализа е отделено на етно-културните и историко-географски фактори, които формират репродуктивните нагласи на българомохамеданите. Направен е пълен демографски профил на българомохамеданското население от този период,

който графично е представен чрез диаграми и карти. Студията завършва с демографска прогноза за следващия десет годишен период, като най-сериозно са взети под внимание мохамеданското вероизповедание и традиционната привързаност към родния край и уседналост на тази част от българския етнос.

Бърдаров, Г., Европейските имиграционни „гета” – необратимата промяна в градската жизнена среда на Европа, год. на СУ, т. 103, кн.2, 2010, с. 239-256.

След окончателното разпадане на колониалната система в света през втората половина на XXв. започна интензивна емиграция от Азия и Африка към Европа. Емиграцията се засили особено в края на века и първото десетилетие на XXI в., провокирана от демографската криза в страните от ЕС и сериозните социално - икономически и политически кризи в посочените два континента. Основно миграционния поток е насочен към градовете, където има по-големи възможности за работа, установили се вече имигрантски диаспори и по-добри условия за живот и реализация. Непрекъснато увеличаващия се миграционен поток води до сериозна промяна на етническия, расов и религиозен състав на населението в европейските градове. Създава се нова имигрантска субкултура, която се отразява както в градската жизнена среда, така и в архитектурата и облика на градовете. В големите агломерации се оформят заселени квартали и райони, с пренесени цели сегменти от типичните за африканските и азиатски градове култура и архитектура. В студията са анализирани посоките и статистическите параметри на имиграцията към европейските градове в началото на XXI в. Специално внимание е отделено на културните и урбанистични промени настъпили в космополитни градове като Лондон, Париж и Берлин в резултат на имиграцията. В заключението е засегнат и много важния въпрос за избухналите в началото на века в предградията на Париж и Лондон вълнения сред имигрантските общности и последвалите ги масови безредици, в които се включват и млади коренни европейци, чувстващи се социално дискриминирани от икономическите процеси в континента. Това превърна протестите от типично имигрантски поставени на расова и религиозна основа в остро социални, което постави пред европейските управляващи много сериозни поводи за размисъл и предприемане на съответните мерки и решения.

Бърдаров, Г., С. Стоянова, М. Кислева, Трансформация на идентичности в Европа и заплахата от конфронтация по оста коренни - „нови” европейци, год. на СУ, т. 104, кн.2., 2011, с. 221-236.

В края на XX в. Европа претърпява сериозни демографски промени. Те се изразяват в критично ниски нива раждаемост, сериозно повишаване на средната продължителност на живота и средната възраст на

европейското население и непрекъснато увеличаване на ръста на имиграцията към континента от Азия и Африка. Нарастването на неевропейското население в Европа поставя два основни въпроса за разрешаване през ХХІ в.: трансформацията на национални и етнически идентичности в резултат на демографските тенденции и потенциалните конфликти породени от тези тенденции. В началото на ХХІ в. сме свидетели на постепенна, но трайна промяна на расовия и религиозен състав на европейското население, както и на повишен интензитет на конфронтацията между коренните и т.нар. „нови” европейци. За да се запази стабилността и просперитета на континента в новите демографски, икономически и етнически реалности смятаме, че Европа трябва да загърби „колониалното” си мислене и да приеме идеята, че бъдещето и е във все по-смесен състав на населението, включително расово и религиозно. Авторите доказват това чрез множество демографски показатели, прогнози и анализи, графично представени чрез диаграми и карти. Заключение е, че европейската политика трябва да бъде насочена към интеграция на имигрантите и използването на качествата им за развитието на континента. Интеграцията обаче е двустранен процес, при който са необходими отстъпки и от двете страни, което означава задължително приобщаване на имигрантите към европейските ценности, съобразяването им с европейските норми на поведение, социален и културен модел на живот.

Вакова, З., Г. Бърдаров, Как да изхраним 9 млрд. души?, Год. на СУ, т. 105, кн.2, 2012.

Светът през ХХІ в. е изправен пред редица сериозни предизвикателства. Наред с икономическите и политическите промени много сериозни са въпросите с климатичните изменения и острия недостиг на ресурси. Съчетанието между все по намаляващите ресурси, особено водни, и увеличаването на населението, поставят бъдещето на Земята под сериозен натиск. Само за 2 века населението на планетата се е увеличило над седем пъти. Въпреки технологичния и индустриален напредък, около 1 млрд.д ежедневно гладуват. Основната причина за това са неравномерно разпределените и нерационално експлоатирани ресурси. За съжаление най-сериозен е въпроса с недостига на водни ресурси, а оттам и с недохранването в Субсахарска Африка, Южна и Югоизточна Азия, региони, които се очаква да увеличат многократно населението си през ХХІ в. Много важен акцент е и обратната страна на продоволственият проблем в света - хранителните загуби. Докато 1 млрд.д в света гладуват, годишно се изхвърлят 1,3 млрд.т хранителни отпадъци. И въпреки всичко авторите на студията смятат, че Земята има ресурси да изхрани 9 млрд. души, колкото се очаква да достигне населението в средата на века, а дори и повече. Необходима е повече политическа отговорност за разрешаване на

най-наболелите проблеми. Важно е да се осъзнае колко храна се изхвърля и да се намалят тези загуби. Сред най-сериозните аспекти на продоволственият проблем е задаващата се сериозна конкуренция между хранителните вериги и бензиностанциите. Все по-големи земеделски площи и в развития (Европа, САЩ) и в развиващия се (Бразилия, Нигерия, Индонезия, Малайзия) свят се използват за отглеждане на култури за производство на биогорива. На земеделските стопани им е по-изгодно второто, но това поставя селското стопанство, което изхранва 75% от световното население под все по-сериозен натиск. Ограничаването на хранителните загуби, като средство за справяне с глада, трябва да бъде съпътствано с намаляване на използването на храни за биогорива, намаляване на световната консумация на месо, създаване на хранителни банки и търсене на алтернативни средства за изхранване на нарастващото световно население.

Научни статии:

Бърдаров, Г., Бежанските вълни и породените от тях промени в селищната мрежа на Благоевградска област за периода 1912-1926г., Год. СУ, 94, кн.2 – География, 2002, с. 171-183.

Статията разглежда един много тежък период от съвременното развитие на Благоевградска област. Само за период от 15 години в резултат на три поредни войни и мирните договори след тях десетки хиляди български бежанци от останалите в съседките ни части на Македония се заселват в областта. Авторът очертава три бежански потока към България: от Битолско, от Кукушко и от Зърневско. Изяснени са статистическите параметри и на трите лъча, като детайлно са проследни селищата, от където идват бежанците. Изяснена е и разликата между термините «бежанец» и «преселник». Подробно са анализирани демографските, социални и урбанистични промени, които настъпват в областта след идването на бежанския поток. Чрез карти и архивни документи са демонстрирани и промените в селищната мрежа, като тогава се оформя основата на сегашната селищна мрежа на Благоевградска област, което е важно от гледна точка на инфраструктурата и регионалната политика на страната.

Бърдаров, Г., Изменения в демографската ситуация в общини Симитли и Кресна за периода 1980-2000г., Год. СУ, 95, кн.2 – География, 2003, с. 133-138.

В статията е направен стандартен сравнителен демографски анализ на две общини от Благоевградска област – Симитли и Кресна. Анализът е по основните демографски показатели - динамика в броя и гъстотата на

населението, изменения при коефициентите за раждаемост, смъртност и естествен прираст, миграциите и структурите на населението. От структурите най-сериозно внимание е обърнато на възрастовата структура, като основа на тенденциите в социалната политика на общините. Ценното, е че са обхванати последните десет години на социалистическия период и първите десет от преминаването към демокрация и пазарно стопанство. На тази база са отчетени най-вече факторите за демографско застаряване, депопулация и нарастващи социални проблеми в двете съседни общини в навечерието на новото хилядолетие.

Бърдаров, Г., Уругвай – една все още несбъдната мечта - “География на Южна Америка”, С., 2005, с. 92-97.

В тази статия, която е с научно-популярна насоченост е направен икономико и физикогеографски анализ на малката южноамериканска република Уругвай. Най-сериозно внимание е отделено на историята, генезиса и съвременните особености в бита, културата и обичаите на уругвайците. Представени са и някои и от знаковите исторически, културни и политически личности на Уругвай.

Бърдаров, Г., Произход и значение на имената на селищата от Благоевградска област, год. на СУ, т.,98, кн.2, 2005, с. 191-201.

В статията е изяснена подробно топонимията на селищата от цялата Благоевградска област. Използвани са множество архивни документи, краеведски изследвания и теренни наблюдения на самия автор. Имената на селищата от областта са групирани по време на възникване, произход и значение. Отчетени са и промените, които са станали след Освобождението на страната и особено след 1934 г., когато има масова смяна на имена на селища и природни обекти. Направена е генетична връзка между произхода и промяната на имената на селищата и етапите в тяхното развитие. Изследването е едно от най-пълните съвременни етимоложки проучвания на Благоевградска област.

Бърдаров, Г., М. Кислева, С. Стоянова, Генезисът и развитието на един „неразрешии” конфликт, сп. „Геополитика”, бр.2, 2012г., с. 51-57.

В статията е анализиран един от най-типичните и значими съвременни конфликти в света – арабо-израелският в Палестина. Проследен е неговият генезис още от зараждането на еврейската общност в древна Юдея и първото им обединено държавно образувание при Саул и Давид. Отделени са историческите етапи в развитието на двата етноса, както и взаимоотношенията им през вековете. Изяснени са генетичните връзки

между двата народа в етнически и лингвистичен план. Подробно са анализирани приликите и разликите между тях от гледна точка на изповядваните религии – юдаизъм и ислям. От геополитическа гледна точка най-важно може би е проследяването на измененията на политическата карта в региона между двете световни войни през XX в. и интересите на основните политически „играчи” тогава. Описани са документите и аргументите за създаването на съвременната държава Израел на 14-ти май 1948 г. Същността на анализа засяга всички ескалации на конфликта от тогава до днес, включително шестдневната война, двете интифади, „черният септември” и другите прояви на тероризъм и от двете страни. Анализирани са и позициите при множеството мирни преговори, както на засегнатите в конфликта страни, така и на великите сили и техните интереси в региона. Заключение на авторите е, че конфликта е практически „неразрешим”, тъй като и двата народа имат абсолютно еднакви права да претендират, че Палестина е тяхна етническа територия. Авторите също така смятат, че конфликтът се дължи основно на манипулация, политическа и религиозна неграмотност и много страх и у двете общности, акумулиран през вековете, което прави бъдещето му развитие много трудно за прогнозиране.

Доклади от научни конференции:

Бърдаров, Г., Демографска характеристика на общините Сатовча и Хаджидимово за периода 1980-2000г., Устойчиво регионално развитие (Научна конференция, 1-3 октомври, 2000г.), Велико Търново, 2000.

В докладът е направен сравнителен демографски анализ за двадесетгодишен период на двете съседни общини в поречието на Места – Хаджидимово и Сатовча. Изтъкнати са основно етно-религиозните фактори за различните им демографски показатели. Анализът е по стандартният демографски алгоритъм – динамика в броя и гъстотата на населението, раждаемост, смъртност, естествен прираст, заселени, изселени, механичен прираст и структури на населението. Анализирани са демографските промени, които настъпват в региона след политическата и икономическа промяна в България през 1989 г. Периодът е разделен на тригодишни подпериоди за по детайлно вникване в тенденциите и настъпилите промени, на базата на които може да се направи и демографска прогноза.

Илиева, Н., Г. Бърдаров, М. Илиев, Изменение на етническата структура на населението в Благоевградска област през XX в., Сб. от конференция за

устойчивото развитие на планинските територии във Враца, 2001, с. 446-455.

В статията е обхванат един много дълъг период, в който са проследени промените в етническата структура на населението в областта, като са отчетени всички политически и икономически промени настъпили през него в страната и региона. Използван е широк набор от архивни документи, карти и регионални изследвания, за да се обхванат най-пълно промените. Отчетени са и особеностите на статистическите наблюдения, тъй като за дълъг период в България не са давани официални данни за етническата и религиозна структура на населението по политически причини. При отчитане измененията в пропорциите между отделните етнически групи е взета под внимание и тогавашната вътрешна и външна политика на България, която пряко рефлектира в демографските процеси, миграционните и репродуктивни нагласи на населението. Най-ценният принос на статията е отделянето на райони с преобладаващо българохристиянско и българомохамеданско население и тяхното графично представяне чрез няколко свързани карти.

Бърдаров, Г., Бежанските вълни към Благоевградска област от Вардарска и Егейска Македония през първата половина на ХХв.// Пиринският край от древността до днес (Научна конференция, посветена на 50-годишнината на Историческия музей – Благоевград, 29 ноември 2002г.), Благоевград, 2002

В доклада са проследени посоките и статистическите параметри на няколкото бежански вълни към Благоевградска област от Вардарска и Егейска Македония след поредицата от войни, мирни договори и допълнителни спогодби. Очертани са три основни региона, в които се настаняват бежанците – Благоевградски, Санданско-Петрички и Неврокопски (Гоцеделчевски). Подробно са анализирани и демографските, социални и урбанистични промени, които настъпват в трите региона през първата половина на ХХ-ти век, като следствие от релокирането тук на десетките хиляди бежанци.

Burdarov, G., *Bulgarian External Migration during 1989-2001*” – First International Conference “Global Changes and New Challenges of 21st Century”, 2005, с. 147-151.

В доклада са проследени посоките и статистическите измерения на българската външна миграция след настъпилите в страната сериозни политически и икономически промени след 1989 г. Отделени са няколко подпериода, в които посоките се променят от Гърция и Турция, към Германия и Австрия до Чехия, Унгария и Франция. Отчетена е и традиционната миграция към САЩ и Канада. Анализирана е и методиката

за отчитане на външната миграция и тази за определяне на миграционните нагласи на българското население. Направен е подробен социален и демографски профил на българският емигрант от края на ХХ в. В заключение е представена прогноза за развитието на външната ни миграция през първата декада на ХХІ в.

Бърдаров, Г., Демографската криза в България – предизвикателство и заплаха за развитието на българското общество // (Националният конгрес по медицинска география 29-31 октомври, 2008), София, 2009, с. 83-89.

В доклада са анализирани причинно-следствените връзки между политическите и икономическите промени в страната през последните 20 години и настъпилата сериозна демографска криза. България се намира в безпрецедентна демографска ситуация, като в продължение на 20 години е неизменно в тройката на страните с най-висок отрицателен естествен прираст в света. Това води след себе си редица негативни социални и икономически последици, които се изразяват най-вече в сериозният демографски дисбаланс между активно и неактивно население. Степенувани са най-важните фактори за тежката демографска ситуация и са представени регионалните различия в страната. Методично е разработена промяната в ценностната система на населението като следствие от кардиналните промени през индустриалната епоха във всички сфери на икономическия и обществен живот.

Bardarov G., Z. Vakova, Conflicts Related to Climate Change and Water Scarcity, 6th International Scientific Conference Dedicated to the International Earth Day – 16-17 april 2010, “St. Kliment Ohridski” University Press, Sofia, 2011, p. 112-117.

Докладът представя едни от най-сериозните съвременни проблеми, пред които е изправено човечеството – регионалните климатични изменения, ускореното нарастване на световното население, редуцирането на водните ресурси и зараждащите се тежки конфликти за тях. „Водните” конфликти, както някои други ще бъдат определящи за бъдещето на света през ХХІ в. В доклада са потърсени причините за тях в нарастването на световното население и регионалните изменения на климата. Анализирани са най-тежкият съвременен конфликт в Африка, в областта Дарфур, до скоро Южен Судан, понастоящем самостоятелна държава, който се катализира от бързото напредване в южна посока на пустинята Сахара. Представен е и един потенциален конфликт, който в края на ХХ в. няколко пъти бе на ръба на избухването. Става въпрос за конфликта между Турция от една страна и Сирия и Ирак от друга за водите на жизненоважните реки

Тигър и Ефрат. Авторите застъпват мнението, че през ХХІ в. все повече конфликти възникнали на етно-религиозна основа ще се катализират и ще се трансформират в остри социални сблъсъци за намаляващите ресурси на планетата. В заключение е представен и проблема на малки островни държави, като Малдивските, Сейшелските острови и Кирибати, чието съществуване е застрашено от непрекъснатото повишаване нивото на световния океан. Авторите се опитват да привлекат световното обществено внимание върху тези толкова важни за бъдещето на цялата планета въпроси.

19 юли, 2012 г.

д-р Георги Бърдаров